
REFLEXII ISTORIOGRAFICE PRIVIND RELAȚIILE COMERCIALE LOCALE ȘI DE TRANZIT DIN SPAȚIUL PRUTO-NISTREAN ȘI DUNĂREA DE JOS (sfârșitul sec. al XIII-lea - sec. al XIV-lea)

Silvia Barcari

Prezența comerțului s-a făcut necesară din momentul în care oamenii au început să comunice între ei. Dacă la început primii oameni se mulțumeau cu puține lucruri și se străduiau să-și producă tot ceea ce le era necesar, cu timpul însă, pe măsura dezvoltării civilizației, nevoile lor au crescut și nu au mai putut fi satisfăcute decât prin schimb, creându-se adevărate curente și căutări reciproce. Curentele respective au cunoscut o dezvoltare continuă, ajungând în final să fie soluționate prin comerț, produsele excedentare într-o familie, colectivitate sau regiune având nevoie de un întreprinzător care să le caute debușuri într-o altă zonă sau colectivitate, unde ele erau deficitare.

Prin poziția sa geografică, spațiul pruto-nistrean se afla pe traseul drumurilor comerciale care se îndreptau din Orient și de la Veneția prin Balcani, peste Dunăre, spre Europa Centrală și spre Marea Baltică.

Astfel, începând cu secolul al XI-lea, se poate vorbi de o adevărată „revoluție comercială”, în cadrul căreia reprezentanții unor schimburi mai largi și mai diversificate între domenii și zone s-au înfruntat cu adepții economiei închise, creându-se treptat puternice centre de producție și de consum. Prin consecințele sale, revoluția comercială a făcut să apară negustorul – mercator – care la început a fost itinerant, iar apoi s-a stabilizat în diverse orașe.

În același timp, ameliorarea situației militaro-politice a contribuit la reluarea vechilor drumuri comerciale care traversau spațiul pruto-nistrean. În primul rând au fost revigorate căile comerciale acvatice de pe râurile Nistru, Prut și afluenții acestora: Răut, Botna, Bâc. A fost reluată circulația pe drumurile comerciale terestre, care, de regulă, traversau văile râurilor. În ansamblu, aceste drumuri formau o rețea încheagată, care permitea întreținerea unui schimb, relativ permanent, în

diferite regiuni din spațiul pruto-nistrean (Postică 2007, 180-186).

Amplasarea spațiului pruto-nistrean la intersecția cu lumea bizantină, central-europeană, slavă de răsărit și orientală de stepă a favorizat, în anumite etape, stabilirea în ținut a unor rețele comerciale cu caracter internațional, cum era, de exemplu, „*cel de-al doilea drum comercial de la varegi la greci*” pe Nistru (Рабинович 1999) ș.a.

Însemnătatea și necesitatea examinării unei asemenea probleme a fost remarcată de unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai istoriografiei românești, Nicolae Iorga, care a lăsat prima sinteză de valoare a istoriei schimbului de mărfuri. În opera sa, marele istoric arată că istoria comerțului reprezintă „...o condiție necesară pentru a înțelege sub toate raporturile, în originea ca și în dezvoltarea sa, istoria neamului însuși” (Olteanu 1983, 119). De altfel, el a fost unul dintre primii cercetători care au inclus în circuitul științific materiale privind activitatea comercială, fapt dovedit în lucrarea sa *Studii istorice asupra Chinei și Cetății Albe*, publicată în 1899, considerată și astăzi un important punct de pornire în istoriografia europeană și românească privind cercetarea relațiilor comerciale și economice ale orașelor medievale din Europa Centrală și de Sud-Est (Panaiteșcu 1994, 263).

Pentru ca Dunărea să devină către secolul al XIV-lea cu adevărat o arteră și o axă a comerțului european va fi trebuit ca pe cele două continente îngemănate, Europa și Asia, să se întâmple, după anul 1000, evenimente cu adevărat epocale care, prin complexitatea proceselor sociale, politice și economice, să pună bazele sistemului economic modern. Această interacțiune de care nu a fost străină nici Africa de Nord, a făcut, în opinia unor cercetători, ca spre sfârșitul secolului al XV-lea și la începutul secolului al XVI-lea să apară ceea ce putem numi economia „mondială” europeană.

nă (Braudel 1985, I, 119; Walerstein 1992, 23) sau economia-univers a Europei (Braudel 1989, I, 109-110). Cunoașterea manifestărilor acestora din urmă va rămâne, după cum crede Pierre Chaonu, incompletă chiar și în secolul XX (Chaonu 1969, 255, apud: Wallerstein 1992, 72), și, am adăuga noi, la începutul secolului XXI.

Conform opiniei celor care se ocupă de analiza aspectelor economice ale evoluției comunităților umane euro-asiatice și afro-asiatice, lumea cunoscută la începutul mileniului al II-lea de după Christos, alcătuită, cinci nuclee ale comerțului. În zonele periferice acestea interacționau mai mult sau mai puțin activ între ele. Immanuel Walerstein consideră că primul și cel mai important, pentru lumea europeană, dintre aceste nuclee îl constituia Marea Mediterană. În cadrul spațiului circummediteranean se întâlneau importante formațiuni politice cum ar fi Imperiul Bizantin, orașele-state italiene (Genova, Veneția, Pisa etc.) și, într-o oarecare măsură, unele regiuni din nordul Africii (Egiptul sultanilor mameluci) și Orientul Apropiat. Alt nucleu economic era format de interacțiunea complexului Oceanul Indian – Marea Roșie, care întreținea relațiile pe căile maritime internaționale transportând mărfuri dinspre China și India spre lumea arabo-musulmană, iar de aici spre Europa Centrală și de Vest. Cel de-al treilea nucleu era reprezentat de spațiul chinez. Ultimele două erau constituite de ținutul central-asiatic, pe de o parte și de aria baltică în devenire, pe de alta (Wallerstein 1992, 26). Aceste centre, care par atât de îndepărtate de spațiul locuit de români, au contribuit, direct s-au indirect, după cum s-a demonstrat cu argumente decisive, la evoluția diferitor aspecte social-economice și politice ale comunităților de la Dunărea de Jos și de la nordul gurilor Dunării dar și ale celor din spațiul est-carpatic și pruto-nistean.

În cele ce urmează vom puncta sintetic un areal restrâns de la nordul gurilor Dunării și de la Nistrul de Jos care va face parte din primul, dacă să urmărim tipologia reputațiilor cercetători ai Școlii Analelor, cel mai complex și mai dinamic, în opinia noastră, nucleu. Comerțul mediteranean, în virtutea unor factori politici și militari care s-au succedat vertiginos (cuceririle mongole în Extremul Orient și în Europa de Est și controlul căilor comerciale de pe Marele Drum al mătăsii și luptele cruciaților în Orientul Apropiat), s-a extins treptat cuprinzând Marea Neagră cu regiuni-

le limitrofe, antrenând tot mai mult, în relațiile internaționale, economice și politice, și regiunile de la est și sud de Carpați, locuite de români. Vom aborda unele aspecte ce țin în special de activitatea comptuarelor și emporiilor genoveze care, odată cu stabilirea unor noi realități politice determinate de restaurarea puterii bizantine la Constantinopol și la Strâmători (1261), dar și a instituirii dominației Hoardei de Aur în nordul Mării Negre în a doua jumătate a secolului al XI-II-lea, declanșează o amplă expansiune politico-economică în întreg bazinul pontic (Papacostea 2006, 25-29). De altfel, prezența Hoardei de Aur în spațiul carpato-danubian în a doua jumătate a sec. al XIII-lea și în sec. al XIV-lea, a fost un factor extern care a influențat intens procesul de dezvoltare a civilizației românești, dar și procesul de formare a relațiilor feudale și de constituire a Statului Moldovenesc (Коновалова, Русев 1994, 70-107).

Este necesar să menționăm și avântul înregistrat în Europa Occidentală în această perioadă, manifestat prin schimbări substanțiale în cadrul relațiilor sociale și economice, materializate prin apariția unor tehnologii cu randament înalt, prin progrese în domeniul inovațiilor tehnice, prin dezvoltarea constantă a unor ramuri ale meșteșugurilor, a rezultat într-un impresionant spor demografic, imprimând dinamism și vitalitate comerțului local și celui internațional. Lumea occidentală s-a dovedit a fi receptivă la schimbări, iar creșterea nivelului de bunăstare și prosperitate a influențat cererea și, respectiv, oferta de mărfuri de înaltă calitate (Braudel 1989, I, 112-116).

Pe de altă parte, după ce participanții la cruciadele pentru eliberarea Locurilor Sfinte din Orientul Apropiat au luat cunoștință de nivelul de civilizație și de modul de viață din aceste regiuni, de schimbările majore politice și economice survenite în Europa în secolele XI-XIII au profitat cu multă abilitate câteva mari metropole occidentale. Aici se constituie doi poli importanți: pe de o parte, Flandra cu marile sale orașe producătoare de textile (Gand, Ypres, Douai), cu portul sau Bruges care controla comerțul Europei de nord-vest, de la Londra la Novgorod, și, pe de alta, Italia cu Florența, Milano, Genova, Pisa, Veneția, aflate în ascensiune (Manolescu 1990, 165-176). Acestea de la urmă sunt și mari porturi ale căror corăbii navighează în Marea Mediterană controlând căile comerciale internaționale (Papacostea 1990, 23-49).

În spațiul pruto-nistrean și Dunărea de Jos transportul produselor și al mărfurilor, care circulă pe diferite ramificații ale Marelui Drum al mătășii ce legau Orientul și Occidentul, se realiza prin intermediul orașelor portuare dunărene Isaccea/Vicina, Chilia/Licostomo și Cetatea Albă (Iosipescu 1982, 265-282; Полевой 1988, 7-22; Manolescu 1990, 548-551; Spinei 1993, 171-234; Коновалова 1994, 108-125; Gorodenco 2003, 336-346; Papacostea 2006, 21-49). În continuare căile terestre traversau în diagonală spațiul est-carpatic pentru a ajunge la Lwow, iar de aici spre Europa Centrală, și spre orașele hanseatice de la Marea Baltică.

Aflate, în funcție de vicisitudinile politice de la Dunărea de Jos, sub dominația politică, mai mult sau mai puțin eficientă, a bizantinilor, a tătarilor și economică a genovezilor, aceste orașe către sfârșitul secolului al XIV-lea au intrat în componența Țării Românești sau a Țării Moldovei (Ștefănescu 2001, 281). În aceleași procese economice erau atrase târgurile și orașele situate în partea centrală a spațiului pruto-nistrean – Costești, Orheiul Vechi și Tarasova (Nicolae 2005, 89-104; Nicolae 2006, 8; Nicolae 2007, 194-202; Postică 2008, 133-142; Boldureanu 2008, 357-359).

Cu toate că baza documentară privind activitatea negustorilor genovezi la gurile Dunării și la Nistrul de Jos este incompletă, ea totuși permite cercetătorilor de a reconstitui, în linii generale, cadrul economic și politic în care se dezvoltă Moldova centrală și de sud-est în perioada de până la apariția organizării statale sau până la includerea acestor regiuni în componența formațiunii politice noi organizate (Spinei 1993, 171-234; Spinei 1994, 251-263; Spinei 2006, 629-639). Sursele documentare scrise din arhivele occidentale, incluse în circuitul științific de către Nicolae Iorga și Gh. I. Brătianu, au făcut să se cunoască mult mai exact formele în care aveau loc contactele economice și relațiile politice dintre structurile locale, pe de o parte, și autoritățile Hoardei de Aur și negustorii italieni care intermediuau relațiile pe marile artere comerciale euroasiatice, pe de alta (Iorga 1899, 353; Brătianu 1935).

Comerțul genovez la Marea Neagră dar și în teritoriile românești de la est de Carpați se reconstituie pe baza unui important fond de documente de arhivă pe care le-au descoperit, le-au publicat și le-au analizat cu deosebită competență cercetătorii români și occidentali (Alexandrescu-Dersca Bulgaru 1988, 121-139; Iosipescu 1988, 85-116).

Pe de altă parte, investigațiile arheologice din ultimele decenii au permis de a constata că deopotrivă cu descoperirea unor monede în regiunile de la gurile Dunării, și în regiunile din partea centrală a spațiului pruto-nistrean apar, izolat sau în formă de tezaure, monede bizantine sau genovezo-tătare. Conform investigațiilor lui E. Oberländer-Târnoveanu aria acestor piese cuprinde întreaga Dobroge (Oberländer-Târnoveanu 1981, 90), incluzând descoperirile făcute în Cetatea de la Enisala, la Isaccea-Noviodunum (județul Tulcea) (Iliescu 1971, 263) și Păcuiul lui Soare (județul Constanța) (Diaconu, Baraschi 1977, 159). Acestora li se pot adăuga alte monede ce provin din nordul Dobrogei, de la Chilia Veche, Niculițel, Măcin, Slava Rusă și Isaccea (Oberländer-Târnoveanu 1981, 90-93, 103-106).

Cercetările din ultimii ani au demonstrat că la Isaccea, pe la sfârșitul secolului XIII și până către mijlocul secolului al XIV-lea a funcționat eficient o monetărie, care începe a bate monede pe la anul 1285/1286 (Oberländer-Târnoveanu 1985, 585). Activitatea acestei monetării este legată de prezența tumen-noionului mongol Noghai, aflat în opoziție cu marele han de la Sarai, care și-a stabilit aici reședința la o dată încă neprecizată. Este posibil ca așezarea definitivă a lui Noghai în regiune să fi avut loc după anul 1273, când a fost încheiat tratatul de pace între Hoarda de Aur și Imperiul Bizantin, și acesta a luat în căsătorie pe fiica împăratului Mihail al VIII-lea, Eufrosinia-Maria (История 1967, 80-81; Spinei 1994, 209-211; Oberländer-Târnoveanu 1997, 102).

Existența unor colonii genoveze de la sfârșitul secolului al XIII-lea – începutul celui următor la Vicina/Păcuiul lui Soare, Isaccea/Noviodunum, Licostomo/Periprava (?), Stravichi/Enisala, Chilia și Moncastro/Cetatea Albă, unele dintre care bat monede, cunoscute în circuitul științific cu numele de genovezo-tătare, este pusă în legătură, după cum am menționat mai sus, cu conjunctura politică din regiune, în care se intersectează interesele Hoardei de Aur, ale Imperiului Bizantin restaurat și ale negustorilor italieni.

Înfățișate într-un cadru în care aspectul prevalent economic se integrează în mod firesc cu cel politic și social, monedele aduc o serie de date noi pe care este important să le punem în valoare. Ca urmare a intensei activități desfășurate de acești negustori în zona mai sus-amintită, de la sfârșitul secolului al XIII-lea și până spre mijlocul celui

următor, vechiul oraș bizantin Vicina atinge apogeul înfloririi sale economice (Iliescu 1994, 231-236).

O altă cale de comunicație pentru traficul de mărfuri de la Marea Baltică la Marea Neagră, era Nistrul, la a cărui vărsare în liman s-a dezvoltat cetatea Maurokastron – denumită Moncastro în izvoarele italiene – sau sub o altă denumire, Aspokastron, devenită Cetatea Albă, după intrarea ei sub stăpânirea Moldovei spre sfârșitul secolului al XIV-lea (Andreescu 2000, 57-77; Giurescu 1967).

Pe aceste căi, mergând fie pe apă, cu mijloace de transport adecvate, fie pe uscat, urmând cursul lor, s-a desfășurat continuu un intens trafic de produse de tot felul. Relieful, foarte variat, al spațiului geografic respectiv, a constituit un cadru prielnic pentru apariția și dezvoltarea unei acti-

vități productive diversificate. Caracterul complementar al mărfurilor produse în spațiul mai sus amintit a creat de timpuriu o comunitate economică, ceea ce explică intensitatea schimburilor comerciale care au funcționat de-a lungul vremii.

Astfel, pentru o anumită perioadă de timp, spațiul est-carpatic, gurile Dunării și cel pruto-nistrean au fost legate indubitabil de evoluția marilor imperii din răsărit – Imperiul Bizantin și Imperiul Hoardei de Aur.

În calitate de intermediari în comerțul maritim și terestru, ce lega Occidentul și Orientul, au fost coloniile genoveze de la gurile Dunării și de la Nistrul de Jos, care prin prezența lor au impulsivat evoluția social-economică a regiunii sus-amintite, dinamizând și procesele politice ale comunităților locale de la sfârșitul secolului al XIII-lea și prima jumătate a secolului următor.

Bibliografie

- Alexandrescu-Dersca Bulgaru 1988:** M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Gh. I. Brătianu, istoric al expansiunii genoveze la Marea Neagră. In: (coord. V. Spinei) Confluente istoriografice românești și europene. 90 de ani de la nașterea istoricului Gheorghe I. Brătianu (Iași 1988), 121-139.
- Andreescu 2000:** Șt. Andreescu, Note despre Cetatea Albă. In: Studii și materiale de istorie medie, vol. XVIII (București 2000), 57-77.
- Boldureanu 2008:** A. Boldureanu, Cronica descoperirilor monetare (II). Tyragetia s.n. 1, II (XVII), 2008, 353-360.
- Braudel 1985:** F. Braudel, Mediterana și lumea mediteraneeană în epoca lui Filip II-lea, I-II (București 1985).
- Braudel 1989:** F. Braudel, Timpul lumii, I-II (București 1989).
- Brătianu 1935:** Gh. Brătianu, Recherches sur Vicina et Cetatea Albă. Contributions à l'histoire de la domination byzantine et tatare et du commerce genois sur le littoral roumaine de la Mer Noire (București 1935).
- Diaconu, Baraschi 1977:** P. Diaconu, S. Baraschi, Păcuiul lui Soare, II. Așezarea medievală (secolele XIII-XIV) (București 1977).
- Giurescu 1967:** C.C. Giurescu, Târguri sau orașe și cetăți moldovene din secolul al X-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea (București 1967).
- Gorodenco 2003:** A. Gorodenco, Pulsul drumurilor comerciale și circulația monetară din teritoriile nord-est pontice la finele secolului XIII - secolul XIV (studiu preliminar). In: Interferențe cultural- cronologice în spațiul nord-pontic (Chișinău 2003), 336-346.
- Iliescu 1971:** O. Iliescu, Emisiuni monetare ale orașelor medievale de la Dunărea de Jos. Peuce 2, 1971, 261-266.
- Iliescu 1994:** O. Iliescu, Nouvelles contributions à la géographie historique a la Mer Noire. Il Mar Nero 1, 1994, 231-236.
- Iorga 1899:** N. Iorga, Studii istorice asupra Chilie și Cetății Albe (București 1899).
- Iosipescu 1982:** S. Iosipescu, Drumuri comerciale în Europa Centrală și Sud-Estică și însemnătatea lor politică (secolele XIV-XVI). In: Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, XIX (Iași 1982), 265-282.
- Iosipescu 1988:** S. Iosipescu, Studiile pontice ale lui Gheorghe Brătianu. In: (coord. V. Spinei) Confluente istoriografice românești. 90 de ani de la nașterea istoricului Gheorghe I. Brătianu (Iași 1988), 85-116.
- Manolescu 1990:** R. Manolescu, Mișcarea comunală în Europa Apuseană în secolele X-XIII. Revista istorică s.n. 2, tom. 1, 1990, 165-176.
- Nicolae 2005:** E. Nicolae, Monede de tip Costești-Gârla. In: Simpozion de numismatică dedicat centenarului societății numismatice române (1903-2003), Chișinău, 26-28 noiembrie 2003 (București 2005), 89-104.

- Nicolae 2006:** E. Nicolae, Considerații privind începuturile așezării medievale urbane de la Costești, raionul Ialoveni, în lumina descoperirilor monetare. In: Simpozion de numismatică organizat cu ocazia jubileului Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” (1952-2006). Programul și rezumatele comunicărilor, Chișinău 30 noiembrie - 2 decembrie (București 2006), 8.
- Nicolae 2007:** E. Nicolae, Monedele tătărăști din tezaurul de la Săseni, raionul Călărași, Republica Moldova. In: Simpozion de numismatică organizat cu ocazia comemorării Sfântului Ștefan cel Mare, Domn al Moldovei (1504-2004), Chișinău, 29 septembrie - 2 octombrie 2004 (București 2007), 183-210.
- Oberländer-Târnoveanu 1981:** E. Oberländer-Târnoveanu, I. Oberländer-Târnoveanu, Contribuții la studiul emisiunilor monetare și al formațiunilor politice din zona gurilor Dunării în secolele XIII-XIV. SCIVA 32/1, 1981, 90-93.
- Oberländer-Târnoveanu 1985:** E. Oberländer-Târnoveanu, Documente numismatice privind relațiile spațiului est-carpatic cu zona gurilor Dunării în secolele XIII-XIV. In: Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, XXII (Iași 1985), 585-590.
- Oberländer-Târnoveanu 1997:** E. Oberländer-Târnoveanu, Începuturile prezenței tătarilor în zona gurilor Dunării în lumina documentelor numismatice. In: Originea tătarilor. Locul lor în România și în lumea turcă (București 1997), 93-128.
- Olteanu 1983:** Șt. Olteanu, Societatea românească la cumpănă de milenii (secolele VIII-XI) (București 1983).
- Panaitecu 1994:** P.P. Panaitecu, Interpretări românești: studii de istorie economică și socială (București 1994).
- Papacostea 1990:** Ș. Papacostea, Încruntări politice și spirituale în sud-estul Europei: 1204-1241 (II). In: Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, XXVII (Iași 1990), 23-49.
- Papacostea 2006:** Ș. Papacostea, Genovezii în Marea Neagră (1261-1453). Metamorfozele unei hegemonii. In: Marea Neagră. Puteri maritime – Puteri terestre (sec. XIII-XVIII) (București 2006), 21-49.
- Postică 2007:** Gh. Postică, Civilizația medievală timpurie din spațiul pruto-nistean (secolele V-XIII) (București 2007).
- Postică 2008:** Gh. Postică, Citadela medievală a Orheiului Vechi și problema localizării centrului politic al principelui Dimitrie din anii '60 ai secolului al XIV-lea. In: History & Politics. Revista de istorie și politică, an. I, 1-2 (Chișinău 2008), 133-142.
- Spinei 1993:** V. Spinei, Comerțul și geneza orașelor din sud-estul Moldovei (secolele XIII-XIV). In: Analele Brăilei. Serie nouă, an 1, nr. 1 (Brăila 1993), 171-234.
- Spinei 1994:** V. Spinei, Moldova în secolele XI-XIV (Chișinău 1994).
- Spinei 2006:** V. Spinei, Generalități privind geneza orașelor medievale din Moldova. In: Universa Valachica. Români în contextul politic internațional de la începutul mileniului al II-lea (Chișinău: Cartdidact 2006), 629-640.
- Ștefănescu 2001:** Șt. Ștefănescu, Consolidarea poziției politice a Țărilor Române până la mijlocul secolului al XV-lea. In: Istoria Românilor, IV. De la universalitatea creștină către Europa „Patriilor” (București 2001).
- Wallerstein 1992:** I. Wallerstein, Sistemul mondial modern, vol. I (București 1992).
- История 1967:** История Византии, III (Москва 1967).
- Коновалова, Руссев 1994:** И.Г. Коновалова, Н.Д. Руссев, Золотая Орда в жизни городов днестровско-дунайского региона. В сб.: Evul mediu timpuriu în Moldova (Probleme de istoriografie și istorie urbană) (Chișinău 1994), 70-107.
- Коновалова 1994:** И.Г. Коновалова, Вывоз зерна из портов Северо-Западного Причерноморья в XIV в. и его значение для экономического развития региона. В сб.: Evul mediu timpuriu în Moldova (Probleme de istoriografie și istorie urbană) (Chișinău 1994), 108-125.
- Полевой 1988:** Л.Л. Полевой, Международная черноморская торговля и социально-экономическое развитие Днестровско-Карпатских земель во второй половине XIII-XIV вв. (по материалам истории товарно-денежного обращения). В сб.: Социально-экономическая и политическая история Молдавии периода феодализма (Кишинев 1988), 7-22.
- Рабинович 1999:** Р.А. Рабинович, Дирхемы на территории Молдовы: культурно-исторический контекст. Stratum Plus 6, 1999, 262-274.

Historiographical reflections on local and transit trade relations on the Prut-Dniester area and the Lower Danube (late 13th - 14th century)

Abstract

Due to the geographical position of the Prut-Dniester and the Lower Danube regions, there were lying the important trade routes and the important transit trade was carried out that in some ways contributed to their economic development. Through Transylvania and Wallachia there passed trade route linking the Western and Central

Europe with the Black Sea region and the Balkan Peninsula and reaching the cities of the Adriatic coast; through the area of future Moldova there passed a road connecting the Baltic and the Black Seas. In transit trade there were involved Italian merchants from the Levant, Armenian merchants of Poland, and Transylvanian Saxons, who traded here “overseas goods”: from the East – pepper, spices, from Western and Central Europe – cloth, linen, weapons, agricultural tools. In return, foreign merchants were buying in these areas cattle, horses, hides, wax, grain, etc. Need in money, especially the fractional coins often needed in small business transactions, has led to cutting coins into equal parts and stamping local imitations of foreign coins.

In the 14th century in the mouth of the Danube there is attested the existence of “banks” and “bankers” engaged in exchange of money. Trading activity was stimulated by the transit of goods on major trade routes of Europe, as well as the opening of the local market for high-quality goods of the European market. The expansion of trade exchange contributed to the economic prosperity of the independent Romanian states and increasing of their military power that brought them to the international political arena.

Историографические размышления о локальных и транзитных торговых связях на Пруто-Днестровском пространстве и Нижнем Дунае (конец XIII-XIV в.)

Резюме

Благодаря географическому положению Пруто-Днестровского и Нижнедунайского регионов, здесь пролегли важные торговые пути и разворачивалась транзитная торговля, в некоторых отношениях способствовавшая развитию их экономики. Через Трансильванию и Валахию проходили торговые пути, связывавшие Западную и Центральную Европу с Причерноморьем или Балканским полуостровом и достигавшие городов Адриатического побережья; через территорию будущей Молдовы проходили дороги, соединяющие Балтийское и Черное моря. В транзитную торговлю были вовлечены итальянские купцы из Леванта, армянские купцы Польши и трансильванские саксы, торговавшие здесь «заморскими товарами»: с востока – перцем, специями; из Западной и Центральной Европы – сукном, изделиями из полотна, оружием, сельскохозяйственными орудиями. Взамен иностранные купцы покупали на этих территориях крупный рогатый скот, лошадей, шкуры, воск, зерно и т.д. Нехватка денег, особенно мелких монет, нередкая при мелких торговых сделках, привела к разрезанию монет на равные части и чеканке местных имитаций иностранных монет.

В XIV веке в устье Дуная засвидетельствовано существование «банков» и «банкиров», занимавшихся обменом денег. Торговая деятельность стимулировалась транзитом товаров по крупным торговым путям Европы, а также открытием местного рынка для качественных товаров европейского рынка. Расширение торгового обмена способствовало экономическому процветанию независимых румынских государств, увеличению их военной мощи, что вывело их на международную политическую арену.

18.02.2013

Silvia Barcaru, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: silvia.barcaru@gmail.com